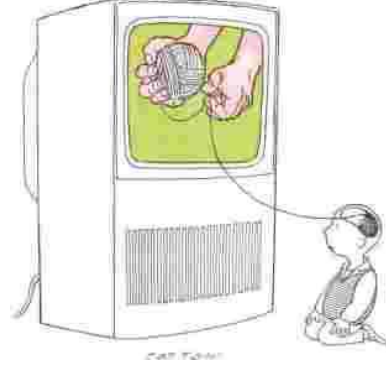

ÇOCUK VE TELEVIZYON

21. yüzyıl çocuklarının dünyasına girmek, artık biz yetişkinler için daha büyük çaba gerektiriyor. Pediatrik araştırmalar artık çocuklarımızın tepkilerinin, algılarının, fiziksel görünüşlerinin ve hatta beyin kıvrımlarının otuz yıl öncesine göre farklı olduğunu ortaya koyuyor. Bu, klasik bir kuşak farklılığından öte bir sıçrama olsa gerek.

Peki çocukların bu hızlı değişiminde televizyonun ve izleme alışkanlıklarının rolü nedir?

İletişim uzmanları, televizyonun bireyler üzerindeki psikolojik etkileri hakkında araştırma yapmaya pek eğilimlidirler. Ancak son 50-60 yıldır yapılmış ve zaman içinde birbirlerinin sonuçlarını çürütmüş yüzlerce medya etki araştırması bulunuyor. Hala da bu tartışmalı alanda araştırmacılar ortak bir noktada birleşmiş görünmüyorlar. 2004 yılı içinde saygın Amerikan ve Avrupa üniversiteleri tarafından yapılmış ilginç araştırma verilerine bir göz atalım:

Örneğin ilki, Nisan'da İtalyan araştırmacılar tarafından yapıldı ve ünlü pediatri dergilerinde yayınlandı. Özellikle televizyonun fizyolojik etkileri dikkate değer. Netleştirirsek, ergenlik öncesi çocuklarının fazla TV izlemesinin hormon dengelerini altüst ettiği ortaya atıldı. Araştırmacılara göre televizyonun psikolojik etkileri son derece zor kanıtlanırsa da, direkt fizyolojik etkilerini ölçmek daha gerçekçi. Hipoteze göre TV ekranının saçtığı radyasyon, melatonin hormonlarını etkileyerek ergenlik sürecini hızlandırıyor. Artık ergenliğe ilk adım kızlarda sekiz yaşına kadar düşmüş durumda. Televizyon beyni sürekli olarak ve aşırı şekilde uyardığı için de çocuklar fizyolojik olarak erken gelişiyor.

Bunu tamamlayan Seattle'daki başka bir araştırma da yeni doğmuş bebeklerden başlayıp ilkökul çağına kadar olan çocukları mercek altına yatırıyor. İki yaşından küçük çocukların kesinlikle TV seyretmemesi gerektiği, daha büyük çocukların ise en fazla iki saat süresince ve daha önce ebeveyn tarafından seçilmiş programları izlemesi gerektiği vurgulanıyor. Neden mi?

İki saatin üzerinde TV önünde geçirilen her saat, çocukta %10 ilgi ve odaklanma kaybına yol açıyor. Bunun nedeni gelişmekte olan çok taze bir beynin doğal olmayan bir düzeyde

uyarılması. Çocuk daha sonraki okul yaşamında ödevlerin, derslerin yavaş temposundan çok çabuk sıkılıyor, dikkati çabucak dağılıveriyor, hatta sürekli huzursuzluk yaşıyor ve kafası kolayca karışıyor. Okumak gibi konsantrasyon gereken bir eylemin yerini televizyonun alması ise bu sorunu katmerleştiriyor. Pek çok araştırmacıya göre bu sorunun kronikleşmesi sadece 10 yıl öncesine dayanıyor.

Özellikle Amerika'da ortalama bir çocuk yılda 1023 saatini televizyon izleyerek geçiriyor. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde de çocukların ekran önünde geçirdikleri süre hızla artıyor. Bu izleme alışkanlığı da yepyeni bir sağlık sorununu beraberinde getiriyor: obezite yani aşırı şişmanlık.

Temmuz ayında yayınlanan son Stanford Raporuna göre ilkokul çağındaki çocuklar, günlük kalorilerinin %20'sini TV karşısında alıyorlar, bu oran hafta sonları %26'ya kadar çıkıyor. Yaygın kanı, çocukların reklamlardan etkilenip abur cubur yemekten şişmanladıkları olsa da bu son rapor, yiyecek çeşitleri yerine yiyecek miktarları üzerinde duruyor. Halk arasındaki inanışın aksine, çocuklar TV karşısında normal zamandan daha fazla abur cubur yemiyorlar, sadece TV karşısında yakabilecekleri kalori miktarından çok daha fazlasını alıyorlar.

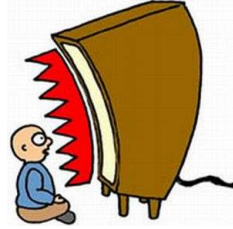
Çocukların 3-4 yaşından başlayarak 12-13 yaşına kadar günde ortalama 1-2 saat çizgi film izledikleri, ayrıca çocukların ve gençlerin erişkinler için hazırlanan televizyon programlarını da seyrettikleri düşünüldüğünde, yoğun şiddet bombardımanı altında kaldıkları görülür. Yapılan araştırmalar sonucunda da çocuğun saldırgan davranışları taklit ettiği belirlenmiştir. (Akarcalı,1996).

Çocuk zihinsel süreçlerindeki özelliklerinden dolayı izlediklerini yetişkinler gibi algılayamamakta ve yetişkinlerden farklı bir biçimde etkilenmektedir. Televizyon kullanım nedenlerine bakıldığında da çocuklar ile yetişkinler arasında farklılıklar görülmektedir. Yetişkinlerin çoğu televizyonu eğlenmek amacıyla izlerken, çocuklar ise eğlendirici buldukları televizyonu dünyayı tanımak ve anlamak için izlemektedirler. Çocuklar kurmaca ve gerçek arasındaki farkı çoğu kez yetişkinler kadar kolay bir biçimde algılayamamaktadırlar. Birçok açıdan çocuklar televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha korunmasız durumdadırlar. Olaya bu açıdan bakıldığında zararlı çıkanlar çocuklar gibi görülmektedir. Çocuklar toplumda kendi yerlerini öğrenmek amacıyla içinde yaşadıkları toplumu gözlemlemektedirler. Çocuklar bu gözleme eylemini gerçekleştirirken yetişkinlerden yeterince yardım almamakta bunun yerine televizyona yöneltilmektedirler. Ancak bu yönelme televizyonun çocuk davranışları üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermez (Çaplı 1996).

ABD'de 1950'lerden itibaren başlayan televizyondaki şiddet gösterimine ilişkin yapılan araştırmalarda ele alınan soru medyadaki şiddet ile toplumdaki saldırgan davranışlar arasında nedensel bir ilişki olup-olmadığıdır. Bu araştırmalar iki yönlü gelişmiştir: İlki televizyonda şiddet içeren sahnelerin miktarı ve sıklığının saptanması amacıyla yapılan içerik çözümlenmeleri, ikincisi de televizyondaki şiddetin çeşitli toplum kesimleri (özellikle yaş ön planda tutularak) üzerindeki davranışsal etkisidir.

J.L Singer ile D.S. Singer etki ile ilgili İngiltere'de yaptıkları bir araştırmada (1980) yatılı okulda kalan 13-16 yaş grubu çocuklar ikiye ayrılmış. Bir gruba 15 gün süreyle yalnızca

komik ve sosyal programlar izlettirilmiş. İkinci gruba ise bu şiddet içeren filmler, programlar gösterilmiş. Yapılan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyi; ikinci grupta ise sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Çocuk güce özendiği, kuvvet aradığı için yapımcı onun bu ihtiyacından yola çıkarak güçlü saldırgan problemlerine kaba kuvvetle çözen sempatik, sihirli ve tükenmez güçleriyle her şeyin üstesinden gelen medya kahramanlarını yaratmaktadır. Bu kahramanların kötülükle savaşıyor olması ile sadece saldırgan davranışı rasyonalize etmek, haklı hale getirmek için bir bahanedir. Önemi olan güçlü, silahlı olmaları ve problemleri şiddet yoluyla çözmeleridir. Bu tarz mesajların sıklığı, kahramanların sevimlilikleri ile birleşince bir de iyi kalpli oldukları vurgulanınca çocuğun bunlara öykünmemesi için bir sebep yoktur (Çetin, 1999). Erkek çocuklara yönelik bu filmlerde bu tür kahramanların kullandığı araç ve gereçlerin ağır metallere donanımlı silahlar olduğu dikkat çekmektedir. Kız çocuklarına yönelik filmlerde de moda, pop, müzik ve gösterişin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Ancak kızların da 'güç'lü olabilecekleri imgesinin işlendiği bazı çizgi filmler de mevcuttur.

Sağlıklı ruhsal yapıya sahip çocuklar için, çizgi filmler egolarını güçlendirme ve eğlenme aracıdır. Bazı çocuklar ise hayatın gerçekleri için kendilerini güçlendirme isteği duymazlar. Herhangi bir sorumluluk üstlenmeye hem yeteneksiz hem de isteksizdirler. Onlar için çizgi kahramanlar bir kaçış mekanıdır. Pek çok içinden çıkılmaz sorunu çözmek amacıyla güçlerini kullanan çizgi kahramanlar, çocukların günlük hayatlarında endişeye kapılmadan problemlerin üstesinden gelmelerine yardım ederler. Tıpkı annelerinin pembe dizileri seyrederek kendi günlük telaş ve sıkıntılarının üstesinden geldiği gibi. Yapılan araştırmalar televizyon sektöründeki genişlemenin ya da büyümenin sonucunda çocuklara yönelik yayınların da süre olarak arttığını göstermektedir. Ancak bu yayınlara ne kadar 'çocuk programı' denilebileceği şüphelidir.

Televizyonlarda sadece çocuk programlarının içerik ve süreleri arttırılmakla kalmamış ayrıca geçtiğimiz son on yıl içinde dünyanın tüm sanayi ülkelerinde başlı başına televizyon çocuk kanalları da oluşturulmuştur. İlk olarak Amerika'da Nicklodeon, Turner Cartoon Network, Disney Channel ve Fox Kids çocuk televizyonu tematik kanalları hizmete girmiştir. İngiltere'de halen beş çocuk kanalı, Fransa'da da 'Canal J' yayınlarını sürdürmektedir. Bu durum gösteriyor ki;televizyon sektörü hedef kitle olarak çocukları gerçekten ciddiye alıyor ve çocuklara yönelik yayınlarını giderek artırıyor. "TV'nin çocuğumuza etkisi nedir?" şeklindeki soruya, çocukların yaş gruplarına göre cevap verilmesi gerektiğini düşünerek, konuyu ayrı başlıklar altında inceleyelim. Ama TV'nin en büyük etkisi şüphesiz 0-3 yaşları arasında olmaktadır. Çünkü bu yaşlar hayat boyu kullanılacak bazı psikososyal ve psikomotor özelliklerin kazanıldığı çok önemli bir devredir. Bu devrede oluşabilecek herhangi bir sorun bütün hayatı etkilemektedir.